

МАТВЄЄВ Павло Миколайович, кандидат економічних наук, директор ТОВ «ЗЕМІНФОРМ»

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Матвєєв П. М. Державне регулювання у сфері підвищення продуктивності використання ресурсного потенціалу аграрного сектора.

Вступ. Агропромисловий сектор має значний вплив на стан національної економіки, тому ключовим завданням державної політики є забезпечення його постійного розвитку.

Метою наукового дослідження є оцінювання досвіду високорозвинених країн (на прикладі США) у сфері державного регулювання продуктивності використання ресурсного потенціалу аграрного сектора для визначення ключових напрямів розвитку вітчизняної аграрної політики.

Результати. Встановлено можливість використання важелів «зеленої скриньки» у вітчизняній аграрній політиці, направлених на оптимізацію використання ресурсного потенціалу. Означено критерії приналежності державних заходів до «зеленої скриньки»: їх вплив не повинен стосуватися цінової підтримки виробництв, фінансування здійснюється за рахунок урядових бюджетних програм, а не споживачів продукції сільськогосподарського виробництва. Виявлено невизначеність цілей і стратегії вітчизняної аграрної реформи. Окреслено головну причину недосконалої стратегії розвитку вітчизняної аграрної сфери – відсутність концепції та механізму державного регулювання продуктивності використання ресурсного потенціалу підприємств аграрного сектора. Обґрунтовано низький рівень уваги з боку державної влади до ресурсного потенціалу сільського господарства. Встановлено, що існуюча практика господарювання в рослинництві призводить до погіршення стану ґрунтово-кліматичних умов. Це обумовлює необхідність пошуку нових підходів до формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Охарактеризовано незадовільний стан основних засобів, що використовуються у сільському господарстві, та їх вплив на урожайність сільськогосподарської продукції. Розглянуто хронологію трансформації системи державного регулювання продуктивності використання ресурсного потенціалу в аграрному секторі США. Встановлено наявність постійних цілей сільськогосподарської політики. Охарактеризовано основні типи сільськогосподарських підприємств в США: індивідуальні ферми, сімейні партнерства і сільськогосподарські корпорації. Встановлено спрямованість американської системи на посилення впливу державного регулювання з метою забезпечення умов ефективного використання ресурсного потенціалу. Визначено основні недоліки вітчизняної аграрної політики та запропоновано напрями її удосконалення.

Висновки. На сьогодні не існує альтернативи активному державному регулюванню, направленому на формування, відновлення та використання ресурсного потенціалу вітчизняного аграрного сектора. У зв'язку з цим необхідно забезпечити оптимальну структуру ринкових і суспільних важелів впливу на ресурсний потенціал. Даний вплив має бути комплексним і безперервним для досягнення встановленої мети.

Ключові слова: ресурсний потенціал, механізм, сільськогосподарське підприємство, продуктивність, аграрний сектор, аграрна політика, стратегія, аграрна реформа.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Економічний ресурсний потенціал аграрного сектора України є важливою стратегічною складовою національної економіки, руху аграрних капіталів, що формує продовольчу безпеку й незалежність країни. Сучасна аграрна політика держави мусить базуватися на національних пріоритетах і враховувати необхідність інтеграції України до світового господарського простору. Необхідною умовою реалізації цієї стратегічної мети є перетворення аграрного сектора на високоефективний, конкурентоспроможний капіталізований сектор економіки держави, що можливо лише при існуванні дієвого механізму використання ресурсного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню напрямів державного регулювання ресурсного потенціалу сільськогосподарського сектора присвячено праці таких науковців як: Ільчук О. М.,

Бурачек І. В., Вініченко І. І., Горшков М. А., Клокар О. О., Коренюк П., Красноручький О. О., Кужель В. В., Лозовський О. М., Михайленко Н. В., Піняга Н. О., Ходаківська О. В., Чмуленко Н., Шпикуляк О. Г. та ін. Враховуючи поточний стан вітчизняного сільського господарства, варто зазначити, що питання стосовно визначення напрямів державного регулювання у сфері підвищення продуктивності використання ресурсного потенціалу аграрного сектора залишається відкритим.

Формулювання цілей статті. У зв'язку з цим метою статті є оцінювання закордонного досвіду й визначення спрямування у вітчизняній практиці державного регулювання підвищення продуктивності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств.

Викладення основного матеріалу дослідження. Аграрні відносини в економічній

системі являють собою основну рушійну силу відтворення ресурсів аграрного виробництва і їх капіталізації. Земля як економічний об'єкт, основний ресурс – це частина земельної поверхні, в межах якої здійснюється виробничо-економічна діяльність населення і формування умов життєдіяльності, вона нерозривно пов'язана з іншими ресурсами аграрного виробництва, які стають капіталом, за умови включення в аграрний бізнес. Суперечність між продуктивним використанням аграрних ресурсів і впливом його на умови існування людства є головною проблемою, а її розв'язання визначає багатоваріантність вибору аграрної політики суспільством.

Україна може підтримувати своє сільське господарство як держава-учасник СОТ, оскільки правила цієї міжнародної організації обмежують проведення лише тих заходів, які негативно впливають на використання ресурсного потенціалу. Зокрема, передбачається використання важелів підтримки сільського господарства, що входять до так званої «зеленої скриньки».

Існує два основні критерії приналежності до «зеленої скриньки». По-перше, заходи державного регулювання не повинні занадто впливати на торгівлю і виробництво, або ж цей вплив має бути мінімальним і не стосуватися цінової підтримки виробництва. По-друге, відмінність у фінансуванні: заходи «зеленої скриньки» реалізуються через урядові бюджетні програми, а не за рахунок споживачів продуктів харчування. Згідно з вимогами СОТ Україна зможе підтримувати наукові дослідження, пов'язані з вивченням зовнішнього середовища, і дослідницькі програми з окремих видів продукції і продуктів харчування; розробляти системи запобігання хворобам рослин і тварин; розвивати загальне й спеціальне навчання; забезпечувати передачу результатів наукових досліджень виробникам і споживачам продуктів харчування; піклуватися про належний рівень інспекції продуктів харчування на предмет їхнього впливу на здоров'я людей і відповідності встановленим стандартам та ін.

Парадоксом вітчизняної аграрної реформи й розвитку сільського господарства взагалі є невизначеність цілей і стратегії. В Україні взагалі немає стратегії розвитку аграрної сфери в цілому. На наш погляд, однією з причин стратегічних прорахунків у аграрній сфері є відсутність концепції й відповідного механізму державного регулювання продуктивності використання ресурсного потенціалу підприємств аграрного сектора. Як

відомо, продуктивність (відношення випуску продукції до витрат певного ресурсу) характеризується в аграрному секторі цілим комплексом показників (продуктивність праці, продуктивність землі, продуктивність тварин і ін.) В теорії регулювання під механізмом розуміється сукупність засобів, важелів, методів, принципів і критеріїв досягнення встановлених цілей. Тому, коли об'єктом регулювання постає продуктивність використання ресурсного потенціалу сільського господарства, одночасно реалізується сукупність засобів, важелів і методів впливу не тільки на обсяги виробництва (випуск продукції), але й на ресурси (капітал, основні фонди, чисельність зайнятих, площа сільськогосподарських угідь тощо).

Про те, що ресурсний потенціал сільськогосподарського виробництва не є об'єктом постійного піклування держави, свідчить той факт, що, наприклад, у щорічних статистично-аналітичних оглядах стану ринку праці після 2003 р. зникла інформація про чисельність зайнятих у сільському господарстві й інших сферах економічної діяльності. Держкомстат перестав публікувати також дані про вартість основних засобів (основного капіталу) в Україні за видами економічної діяльності у порівнянних цінах.

Традиційно ґрунтово-кліматичні умови України вважаються сприятливими для ефективного виробництва всіх основних видів сільгосппродукції. Однак вчені застерігають, що останнім часом відбулися негативні зміни через зростання рівня ризиків, внаслідок чого умови виробництва продукції рослинництва погіршуються. Подолання наслідків негативних явищ потребує нових підходів до формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств, однак понад 80 % основних технічних засобів експлуатується поза межами амортизаційного й економічно доцільного термінів, а понад 60 % тракторів використовується 20 років. Рівень забезпечення технологічної потреби в основних засобах не перевищує 65 %, низьким є і рівень енергетичного забезпечення.

В результаті зменшення кількісного складу тракторів і зернозбиральних комбайнів різко зросли навантаження на них, що призвело до зростання тривалості польових робіт. Навантаження на один обліковий трактор в середньому по Україні досягло 147 га, на зернозбиральний комбайн – 245 га ранніх зернових.

Селекціонери України створили сорти озимої пшениці, генетичний потенціал

продуктивності яких сягає за 100 ц/га, проте за оцінками академіка В. Моргуна, через недоліки в технології вирощування зернових культур генетичний потенціал сучасних, високоінтенсивних сортів реалізується у виробництві лише на 38 %. Структура ринку сільськогосподарської техніки за рівнем технічної досконалості свідчить, що 80 % пропозицій на ньому займають вітчизняні машини й обладнання першого покоління (одноопераційні) – 60 % і 20 % відповідно.

Інакша ситуація із пропозицією машин другого покоління (модернізовані, комбіновані) й третього покоління (складні, автоматизовані, універсальні, високопродуктивні). Якщо вітчизняні машини першого та другого поколінь на ринку складають близько 20 %, то вітчизняна техніка третього покоління на ньому відсутня, тому не можна порівнювати машини за назвою без врахування технічного рівня.

Формуючи власну позицію в дискусії відносно визначення концептуальних засад подальшого розвитку й використання ресурсного потенціалу підприємств аграрного сектора економіки України, вважаємо за необхідне розглянути більш детально в історичному аспекті трансформацію системи державного регулювання продуктивності використання ресурсного потенціалу в аграрному секторі США, обґрунтовуючи це тим, що й наразі країна зберігає високопродуктивний рівень розвитку галузі.

Щодо практики регулювання аграрного сектора національної економіки США, слід зазначити, що цілі й задачі аграрного сектора національної економіки, орієнтири стосовно використання ресурсного потенціалу, а також механізм їх реалізації закладаються в спеціальному законі, який приймається Конгресом США кожні 6 років. Даний законодавчий акт по суті визначає основні зв'язки та співвідношення між державним регулюванням і середовищем ринкових відносин в сільському господарстві країни.

При цьому цілі сільськогосподарської політики залишаються постійними: захист інтересів американського сільгоспвиробника як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках; розвиток економічної і соціальної інфраструктури в сільському господарстві; забезпечення соціального миру й стабільності.

Тільки активний вплив на розвиток сільської місцевості та агробізнес дозволив США в роки Великої депресії значною мірою стабілізувати ситуацію і подолати аграрну кризу. Механізм державного регулювання

ресурсного потенціалу сільськогосподарського виробництва спочатку містив заходи з підтримки паритету цін, однак з 1970 р. почали використовуватись такі основні інструменти впливу:

прямі компенсаційні виплати сільгоспвиробникам, що здійснювалися у фіксованому відсотку від обсягу реалізації продукції сільського господарства (deficiency payments);

систему підтримки цін на сільгосппродукцію, що передбачала встановлення мінімальних гарантованих цін (target prices) на неї;

заходи з регулювання пропозиції сільськогосподарської продукції на ринку, пов'язані з коригуванням обсягів площ ріллі, що відводиться під пар.

При цьому державні регуляторні органи активно впливали на рівень ринкових цін. Урядові виплати за вищезгаданими програмами складали від 1 до 10 % виручки від реалізації сільськогосподарської продукції і діяли з 1933 р. по 1995 р. Для ферм, розташованих у Південних степах, Західному кукурудзяному поясі і в Північних рівнинах дані виплати складали 30 % виручки сільського господарства.

Однак надмірні державні дотації і субсидії призвели до втрати ринкових стимулів розвитку сільськогосподарського виробництва, до того ж негативно вплинули на федеральний бюджет. З моменту їх введення істотно змінилися умови функціонування американського сільського господарства, зокрема поглибилася спеціалізація і зросла концентрація виробництва. Якщо в 1949 р. частка ферм, що виробляли бавовну, складала 20 % загальної їх чисельності, то в 1992 р. – лише 2 %. По кукурудзі на зерно цей показник відповідно скоротився з 59 до 26 %, по молоку – з 55 до 7 %.

Протягом 1933-1996 рр. середній розмір ферм зріс. Виникли великі агропромислові компанії-холдинги, що мають вищий рівень конкурентоспроможності. Виразно виявилася тенденція скорочення числа сімейних ферм. При цьому їх середній розмір збільшився з 200 до 400 акрів.

Внесок американських фермерів у виробництво кінцевого продукту АПК і доходи місцевих бюджетів також значно знизилися. Частка фермерів у виручці від реалізації кінцевого продукту АПК скоротилася з 32 % в 1979 р. до 21 % в 1994 р. Несільськогосподарська зайнятість і відповідні доходи стали відігравати основну роль у функціонуванні ферм.

Таким чином, основними цілями даного законодавчого акту стали:

введення в дію гнучких виробничих контрактів між урядом і сільгоспвиробниками з метою підтримки сільського господарства і впровадження програм консервації і охорони земель, направлених на збереження ресурсів; забезпечення кредитування виробників під заставу сільськогосподарської продукції шляхом надання позикових компенсаційних виплат (loan deficiency payments), що розраховувалися як різниця між заставною ставкою (loan rate) і ринковою ціною пшениці, зерновими на фураж, рису і бавовну. При цьому заставна ставка складала 85 % рівня середньої ковзаючої ринкової ціни за попередні 5 років (за винятком екстремальних років);

кредитування сільськогосподарських виробників (Farm Loans), перш за все фермерів-початківців, які тимчасово через об'єктивні обставини ще не мали доступу до банківського кредиту;

підвищення ефективності функціонування урядових програм підтримки по молоку, гороху і цукру;

оцінка тенденцій минулого й напрямків майбутнього розвитку американського сільського господарства.

Закон регулював питання, пов'язані з продовженням пілотних програм, спрямованих на спеціалізацію сільського господарства, зміною федеральної програми страхування культур, створенням адміністративної структури по управлінню ризиками, упровадженню програми по страхуванню доходів і програми по регулюванню вирощування культур, що не підлягали страхуванню.

Для досягнення цих цілей було передбачено комплекс спеціальних заходів, а саме:

відміна регулювання розміру посівних площ для виробництва продукції рослинництва (за винятком плодів і овочів);

відміна щорічних програм по контролю пропозиції продукції сільського господарства на ринку;

припинення урядових виплат (deficiency payments), пов'язаних зі зміною ринкових умов ведення виробництва.

Були введені спеціальні контракти виробничої гнучкості на період 1996-2002 рр. по пшениці, зерновим культурам на фураж, бавовні й рису. Сільськогосподарським виробникам, які брали участь в урядових програмах в 1991-1995 рр. і погодилися на укладання контрактів виробничої гнучкості (Production Flexibility Contracts – PFC), були введені фіксовані щорічні виплати на одиницю посівної площі по пшениці, зерновим культурам на фураж, бавовні й рису строком на 7 років (так

звані виплати перехідного періоду). Було відмінено цільові ціни, компенсаційні виплати, а також обмеження на виробництво сільськогосподарської продукції, що в першу чергу сприяло розвитку. Було ліквідовано систему підтримки цін на молоко й молочні продукти, що базувалася на державних закупівлях. Передбачалося, що втілення в життя перерахованих вище заходів дозволило підвищити економічну ефективність використання ресурсного потенціалу і, відповідно, конкурентоспроможність американського сільського господарства на світовому ринку. Важлива роль в реалізації закону 1996 р. відводилася Commodity Credit Corporation (CCC), або Товарно-кредитній корпорації (надалі Корпорація), яка є власністю уряду і діє в рамках Міністерства сільського господарства США. Мета діяльності корпорації – стабілізація доходів фермерів на основі використання механізмів кредитування під заставу сільськогосподарської продукції, її закупівель, здійснення позикових компенсаційних виплат (loan deficiency payments) й інших операцій. Корпорація виступає розпорядником грошових ресурсів, пов'язаних з виконанням вищезгаданих програм.

Відповідно до АМГА Корпорація була зобов'язана:

здійснювати регулювання рівнів заставних ставок (loan rates) на сільськогосподарську продукцію;

підвищувати процентну ставку за комерційними кредитами на 1 %, який повинен був стягуватися на користь CCC по засобах, запозичених Корпорацією з федерального казначейства.

Практична реалізація закону 1996 р. натрапила на цілий ряд перешкод, обумовлених як інерційним розвитком американського сільського господарства, так і падінням цін з 1998 р., пов'язаним з перевиробництвом сільськогосподарської продукції. Падіння цін на сільськогосподарську продукцію привело до значного збільшення державних субсидій, направлених на підтримку ресурсного потенціалу фермерських господарств. Як наслідок, продовжилася скорочення числа ферм і зростання їх розмірів.

Особливої актуальності набуває посилення державного регулювання сільгоспвиробництва на основі створення так званої сітки безпеки. Її особливість полягає в тому, що розмір урядових виплат визначається в залежності від рівня доходів фермерів. Необхідно враховувати й деякі інші особливості розвитку сільського господарства США. Так, до 80-

х років XIX ст. США були переважно аграрною країною, проте вже тоді між світовими цінами й цінами на продукцію фермерських господарств США існувала значна різниця. Це був результат не лише наявності сприятливого клімату і безпечного стратегічного положення, а й того, що уряд із самого початку був зацікавлений у широкому впровадженні передових сільськогосподарських технологій, розвитку агроіндустріальної кооперації, спрямованих на ефективне використання значного ресурсного потенціалу.

Вже до середини 1970-х, не дивлячись на формальне збереження фермерства, сільське господарство США перетворилося на інтегровану частину національного агропромислового комплексу, де вирощування рослин і тварин носить індустріальний стандартизований характер. Таким чином «чотири відсотки населення, які годують всю Америку і ще півсвіту» насправді обертаються 30 % економічно активного населення країни, так чи інакше зайнятого в рамках АПК. Їх продукція складає більше ніж одну п'яту національного ВВП. Базуючись на спеціалізації кооперації, АПК США включає ферми і фермерські кооперативи, підприємства харчової промисловості і сільськогосподарського машинобудування, заводи по виробництву добрив і хімікатів, насіння і комбікормів. Зв'язки між ними перетворюються на прямі договірні відносини, в які були включені також обслуговуючі АПК транспортні компанії, банки, роздрібні й оптові торгові фірми, тобто всі сфери агробізнесу. У складі комплексу працюють спеціалізовані коледжі, науково-дослідні та експериментальні центри. Хоча його «природним ядром» вважаються фермерські господарства, вирішальна роль належить великим інтегрованим бізнес-структурам.

Варто відзначити, що дрібнотоварне виробництво на Заході сьогодні існує в основному за рахунок величезної допомоги, спрямованої на формування ресурсного потенціалу, яка розглядається урядами провідних держав як обов'язковий і безумовний елемент державної політики. В 1998 р. 15 країн Євросоюзу виділили на підтримку ресурсного потенціалу аграрного сектора 130 млрд. доларів, або більше 45 % вартості всієї отриманої сільськогосподарської продукції.

В сільському господарстві США можна виділити три типи підприємств: індивідуальні ферми, сімейні партнерства й сільськогосподарські корпорації. Вони, маючи різний правовий статус, є формами сімейного підприємства. Фермерство – переважаюча

форма виробництва: із загального числа американських ферм – 1,9 млн. (86 %) – належить до категорії «індивідуальна ферма». Вони виробляють 53 % всієї сільськогосподарської продукції і володіють 63 % земельних ресурсів.

Сімейне партнерство є також сімейною фермою, але її власниками, крім членів однієї родини, є ще і близькі родичі. Перевага такого партнерства – це можливість об'єднати фінансові, матеріальні й трудові ресурси, тому середній розмір таких господарств більший, ніж фермерство. В даний час їх налічується 169 тис. (8,8 % із загального числа ферм), частка яких в земельних ресурсах – 16 %, в продукції – 18 %.

Третій тип – сільськогосподарська корпорація. Їх налічується близько 84 тис., або 4,4 % від загальної кількості ферм. Вони виробляють майже третину продукції (29 %), а їх частка в земельних ресурсах складає 14 %. Середній розмір земельних володінь корпорації становить 633 га. Близько 90 % корпорацій є сімейними і лише 11 % – акціонерними товариствами в повному розумінні слова. Таким чином, ресурсний потенціал залишається в межах однієї сім'ї декілька поколінь.

Американська система економічного стимулювання сільськогосподарського виробництва рухається у бік посилення державного регулювання сільського господарства й спрямована на забезпечення умов ефективного використання ресурсного потенціалу.

Формуванню ринку досконалої конкуренції в сільському господарстві перешкоджає наявність природних монополій у таких сферах як транспорт, зв'язок і т. д., оскільки попит на їх продукцію є нееластичним. Іншим чинником, що обумовлює виникнення ринку недосконалої конкуренції в сільськогосподарському виробництві, виступають екстерналиї, під якими розуміються економічні явища, що впливають на підприємницьку діяльність як «третьою стороною», відмінна від виробника й споживача. З цієї причини частина вигід і витрат виробників, наприклад пов'язаних з охороною навколишнього середовища, не враховується в цінах на вироблену ними продукцію.

На практиці це означає, що держава вимушена здійснювати витрати по створенню виробничої інфраструктури в сільському господарстві, а також з охорони довкілля, щоб забезпечити формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Разом з тим, надмірне втручання органів публічної влади в сферу сільського господарства, не

пов'язане з виправленням негативних наслідків неспроможностей ринку й влади, може привести до виникнення серйозних диспропорцій і негативного впливу на ефективність використання ресурсного потенціалу підприємств аграрного сектора. Важливо визначити оптимальний рівень взаємодії між використанням ринкового механізму й втручанням держави в сферу сільського господарства.

На сьогодні в Україні діє досить хаотична й нестабільна множина різних документів і нормативних актів, пов'язаних із законодавчо-правовим регулюванням сільськогосподарського виробництва. Такі основоположні нормативні документи часто суперечать один одному з багатьох питань. Крім того, залишаються остаточно не сформульованими цілі й задачі сільськогосподарської стратегії та політики в Україні, а також заходи по їх реалізації. Дотепер не склався економічний механізм стимулювання створення, відновлення й ефективного використання ресурсного потенціалу сільського господарства, який передбачає формування цін, податків і фінансово-кредитних відносин на єдиній методологічній основі. Все це визначає доцільність вивчення наслідків США і країн Євросоюзу.

Досвід ЄС показує, що надмірне регулювання аграрних ринків і цінова підтримка не є ефективною й сталою політикою. Дослідження цього досвіду не дає жодних підстав на користь цінової підтримки та регулювання аграрного ринку України, а навпаки, свідчить про наявність численних аргументів проти впровадження такої підтримки і регулювання.

Таким чином, теоретичний аналіз показує, що, враховуючи тенденції розвитку світової аграрної економіки, альтернативи

активному державному регулюванню, спрямованому на формування, відновлення й використання ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки України, немає. Разом з тим слід зауважити, що державне регулювання має свої межі, які диктуються рівнем усупільнення виробництва. У зв'язку з цим, варто відзначити, що, по-перше, найскладнішою проблемою суспільства стає пошук раціонального поєднання ринкових і суспільних важелів впливу на формування й використання ресурсного потенціалу підприємств аграрної сфери економіки, по-друге, державний вплив повинен бути комплексним і безперервним, оскільки дискретний характер вирішення проблеми ніколи не дасть позитивних кінцевих результатів, по-третє, при здійсненні регулюючого впливу органами публічної влади слід мати ефективний зворотній зв'язок, який би допомагав коригувати її дії.

Висновки. Досліджено закономірності зростання продуктивності використання ресурсного потенціалу аграрного сектора в США і доведено, що пошук раціональної структури суспільного виробництва можна здійснювати як на основі дії ринкового механізму, так і за допомогою суспільних важелів і використання механізмів, що базуються на зростанні тенденції значення прогнозування й планованості в світовій економіці, які сьогодні не можна реалізувати без публічного втручання в процес суспільного відтворення, тим паче, якщо воно розвивається на інноваційно-інвестиційних засадах. Надмірні державні дотації і субсидії приводять до втрати ринкових стимулів розвитку ресурсного потенціалу агробізнесу й у значній мірі обтяжують державний бюджет.

Література.

1. **Льчук О. М.** Наукові засади державного регулювання аграрної сфери в умовах підвищених ризиків. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2013. Вип. 181(4). С. 193-199.
2. **Бурачек І. В., Михайленко Н. В.** Сучасний стан та перспективні напрями розвитку сільського господарства в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 21. С. 134-137.
3. **Вініченко І. І., Сорока Ю. О.** Ефективність використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 22. С. 34-37.
4. **Горшков М. А.** Управлінський зміст ресурсного потенціалу аграрного сектору. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2013. Т. 2. № 4. С. 66-70.
5. **Клюкар О. О.** Ресурсний потенціал аграрного сектора економіки: теоретичні та практичні аспекти дослідження його ефективного відтворення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 5. Ч. 1. С. 183-188.
6. **Коренюк П., Чмуленко Н.** Методика оцінки ефективності використання та відтворення продуктивних угідь сільськогосподарських підприємств. *Економіст*. 2012. №1. С. 47-50.
7. **Кужель В. В.** Потенціал підприємств аграрної сфери: сутність, структура, тенденції нарощення. *АгроСвіт*. 2013. № 13. С. 47-50.

8. Лозовський О. М., Горшков М. А. Взаємозв'язок факторів і показників відтворення ресурсів аграрного сектора. *Економіка: реалії часу*. 2016. №1. С. 107-113.
9. Піняга Н. О. Вивчення потреби ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств системним підходом. *Агросвіт*. 2013. № 9. С. 62-64.
10. Ходаківська О. В., Шпикуняк О. Г., Супрун О. М. Інститути «зеленої економіки» у забезпеченні сталого розвитку агросектору: теоретичний вимір. *Бізнесінформ*. 2017. № 7. С. 13-18.

References.

1. Pichuk, O. M. (2013). «Scientific principles of state regulation of agrarian sphere in conditions of high risks». *Naukovy`j visny`k Nacional`nogo universy`tetu bioresursiv i pry`rodokory`stvuvannya Ukrainy`*. issue. 181(4). pp. 193-199.
2. Burachek, I. V., My`hajlenko, N. V. (2018). «Current state and perspective directions of agriculture development in Ukraine». *Global`ni ta nacional`ni problemy` ekonomiky`*. № 21. pp. 134-137.
3. Vinichenko, I. I., Soroka, Yu. O. (2015). «Efficiency of utilization of resource potential of agricultural enterprises». *Investy`ciyi: prakty`ka ta dosvid*. no. 22. pp. 34-37.
4. Gorshkov, M. A. (2013). «Management content of resource potential of agrarian sector». *Visny`k Xmel`ny`cz`kogo nacional`nogo universy`tetu*. Vol. 2. no. 4. pp. 66-70.
5. Klokar, O. O. (2014). «Resource potential of the agrarian sector of the economy: theoretical and practical aspects of the study of its effective reproduction». *Naukovy`j visny`k Xersons`kogo derzhavnogo universy`tetu*. issue 5. part. 1. pp. 183-188.
6. Korenyuk, P., Chmulenko, N. (2012). «Methods of estimation of efficiency of utilization and reproduction of productive lands of agricultural enterprises». *Ekonomist*. no. 1. pp. 47-50.
7. Kuzhel`, V. V. (2013). «Potential of agricultural enterprises: essence, structure, tendencies of increase». *AgroSvit*. no. 13. pp. 47-50.
8. Lozovs`ky`j, O. M., Gorshkov, M. A. (2016). «Relationship between factors and indicators of agricultural sector resources reproduction». *Ekonomika: realiyi` chasu*. no. 1. pp. 107-113.
9. Pinyaga, N. O. (2013). «Study of the need for resource potential of agricultural enterprises by systematic approach». *Agrosvit*. no. 9. pp. 62-64.
10. Xodakivs`ka, O. V., Shpy`kulyak, O. G., Suprun, O. M. (2017). «Green economy institutions in sustainable agro-sector development: a theoretical measure». *Biznes inform*. no. 7. pp. 13-18.

Abstract.

Matvieiev P. M. State regulation in the field of increasing the productivity of the resource potential utilization of the agricultural sector.

Introduction. The agro-industrial sector has a significant impact on the national economy state, so the key task of public policy is to ensure its continued development.

The purpose of the research is to evaluate the experience of highly developed countries (such as the USA) in the state regulation field of the productivity of the resource potential use at the agricultural sector to determine the key directions of the domestic agrarian policy development.

Results. The possibility of using "green box" levers in domestic agricultural policy has been established aimed at optimizing the use of resource potential. The criteria of belonging of state measures to the "green box" are defined: their influence should not concern the price support of productions, financing is carried out at the expense of government budget programs, and not consumers of agricultural production. Uncertainty of goals and strategy of domestic agrarian reform has been revealed. The main reason for the imperfect development strategy of the domestic agrarian sphere is outlined - the lack of a concept and mechanism for state regulation of the productivity utilization of the resource potential at the agricultural sector enterprises. The low level of attention of the state authorities to the agriculture resource potential is justified. It has been established that the current practice of crop management leads to a deterioration of the soil and climatic conditions. This necessitates the search for new approaches to shaping the resource potential of agricultural enterprises. The unsatisfactory condition of fixed assets used in agriculture and their impact on the yield of agricultural products are characterized. The chronology of the state regulation system transformation of productivity of resource potential use in the USA's agricultural sector is considered. The existence of permanent goals of agricultural policy has been established. The main types of US farms are characterized: individual farms, family partnerships and corporations. The American system orientation on strengthening the influence of state regulation in order to provide conditions for efficient use of resource potential is established. The main shortcomings of the domestic agricultural policy are identified and the directions of its improvement are suggested.

Conclusions. Today there is no alternative to active state regulation aimed at the formation, restoration and utilization of the resource potential of the domestic agrarian sector. In this regard, it is necessary to ensure the optimal structure of market and social leverages on the resource potential. This impact must be comprehensive and continuous in order to achieve the stated goal.

Keywords: resource potential, mechanism, agricultural enterprise, productivity, agrarian sector, agrarian policy, strategy, agrarian reform.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2019 р.